

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Premiile Academiei

Rostul unui premiu literar este să atragă atenția asupra lucrărilor literare de primă mână și să răsplătească fide și numai moral, ca în cazul de față, pe autorii lor. Ele au rostul unor distincții care să pună ordine în producția literară a unei etape, să orienteze pe cititor către realizările de vârf, să stimuleze pe scriitorii remarcabili. Recentele premii literare ale Academiei Române, instituție de consolidat prestigiu de-a lungul timpului, întemeiată pentru sprijinirea și dezvoltarea armonioasă a culturii și științei românești, au meritul de a nu fi fost acordate după criterii restrictive ci de a se opri asupra unor scrieri literare diverse ca factură, fecunde în sugestii, emancipate de orice rigidități academice. În plus, cei premiați însumează trei generații succesive de literați, ultimul dintre ei ca vârstă fiind reprezentantul celei mai noi și mai promițătoare generații literare.

La poezie cărțile care au primit girul sobrei instituții au fost volumele de poezie semnate de Gheorghe Tomozei și Mircea Dinescu, Gloria Ierbi, Proprietarul de poduri. Primul este un poet descins din cele mai sedimentate și elevate linii ale liricii noastre de factură tradiționalistă. Versurile, de o fină lucrătură arizantă, deschise unei inovații supravechiate, desăbinate în autorul lor pe unul din cei mai surprinzători și mai avertizați minatori de azi ai lexicului limbii române. Lecția argezeană, și nu numai ea, este însușită cu un devotament și o capacitate de asimilare care atestă vocația autentică. Mircea Dinescu, cel de-al doilea premiat, este și cel mai tânăr din grupul laureatilor Academiei. El este un poet al marilor suaviități și fragilități, un poet al protestului față de macularea naturii și a sensibilității umane. Poezia lui ridică „macii” la rangul de simbol și la demnitatea unor sfidătoare instrumente de luptă împotriva „fierăstrăilor”, cum cu petulantă observa recent un critic. Poezia cea mai tină și primește astfel o încuviințare și o incurajare care trebuie prețuită cum se cuvine.

Constantin Toiu, premiat pentru romanul Galeria cu viață săbatică, e un constructor riguros al romanului său, atent la text și subtext, la valoarea simbolurilor și sugestiilor prozei sale, hrănit atît de experiența prozei tradiționale cit și de a mai noilor ei tentative. Romanul său se distinge prin densitate, gravitatea meditației, elevația intelectuală, acuitatea psihologică. De altă factură este proza celui de-al doilea premiat, Mircea Horia Simionescu, din aceeași generație cu Constantin Toiu. Cartea premiată este jumătate plus unu, dar e ilustrată factura cunoscută a literaturii lui Mircea Horia Simionescu de inspirație carolingiană și urmază în egală măsură, împărțită deci între clasicism atic și vervă avangardistă. Această proză de ostentativă formulă nonconformistă, strict estetic vorbind, a fost prețuită desigur pentru înținuța ei intelectuală, pentru ironia ei indiscutabilă.

Tot înnoitoare ca formula este și piesa Ecaterinei Oproiu, Interviu, legată mai curînd de curgerea reportajului decît de canoanele construcției dramatice, dar prin nimic inferioară dramaturgiei consacrate, lucru arătat de reprezentările Interviuului care i-au dovedit audiența la public, prospețimea, justiea observațiilor omenești.

Vine la rînd critica, ai cărei doi premiați, Nicolae Manolescu și Eugen Simion, amîndoi ai generației astăzi de mijloc, au început să scrie cam în aceeași vreme și primesc amîndoi în același timp consacratele premii academice. Nicolae Manolescu pentru o scriere esențială asupra unui scriitor român fundamental, Mihail Sadoveanu, Eugen Simion pentru o carte Amurgul idolilor ai cărui titlu de copertă este Scriitorii români de azi, vol. II. Practic, e vorba mai mult de scriitorii români de ieri asupra cărora criticul își spune limpede cuvîntul în maniera revizurilor lovinesciene. Amîndouă cărțile premiate nu se conterează unor puncte de vedere anterioare ci, dimpotrivă, tind să instaleze puncte de vedere noi, antitraditionale, în legătură cu scrieri români de primă mîrire. Concluziile lor critice exprimă atitudine generatoare mai noi față de valorile literare și, oprindu-se asupra acestor două cărți de critică, Academia se arată îngăduitoare cu libertatea de gîndire a criticii literare contemporane.

Aceste premii disting nu numai scrierile de primă mîină ci și autori de verificat travaliu literar, adevărați scriitori de cursă lungă ai literaturii române de azi.

Luceafărul

Eugen Lovinescu sau despre „forța interioară”

La treizeci și cinci de ani de la moarte, Eugen Lovinescu este un autor încă actual, o prezență eficientă în timpul de forță al culturii românești contemporane. Dintre toți criticii noștri, lui i s-a dedicat cele mai multe studii de anvergură și, dacă alții sint, eventual, mai des citați, el este întotdeauna pomenit în dezbaterile-cheie ale momentului. Nu există vreo problemă importantă a literaturii române moderne care să poată fi atacată fără invocarea lui Lovinescu.

În afară de această prezență directă în contemporaneitate, Lovinescu ne este contemporan prin faptul că mesajul operii sale a fost asimilat și implicat în însăși formația intelectuală a epocii noastre. Procesul acesta complex de decantare și de acțiune interioară a fost continuat și desăvîșit în forme indirecte, adică prin intermediari care nu sint alții decît criticii generației a treia, postlovinesciene. Critici ce pot fi considerați în același timp și prima generație postlovinesciană pentru că, indiferent de orientările lor, îi sint datori lui Lovinescu.

Dator îi este în primul rînd și în cel mai înalt grad cel care astăzi i-a luat locul în prețuirea și simpatia multora, cel care, nu întâmplător, i s-a opus o viață întreagă — G. Călinescu. Fără Lovinescu înaintea lui, Călinescu-criticul este de neconceput. Călinescu însuși îl poartă pe Lovinescu spre noi. Așa încît am putea spune astăzi ceea ce Lovinescu însuși spunea, dar referindu-se la posteritatea maiorească, că generațiile actuale de critici se nasc lovinesciene „cum te naști cu ochi albaștri”.

Aceasta nu înseamnă, desigur, adeziune absolută, identificare totală cu ideile și opiniile marelui critic, ci menținerea lor ca reper constant și ca termeni ai unui continuu dialog.

Traian Brădean: „Cîntec Ianului”

Dacă patria...

Dacă patria este muntele magic,
intangibil și absolut
eu sint piatra, fărîma, nisipul.

Dacă patria este fluviul năvalnic,
etern șerpuiind
prin calendare,

eu sint pescar de curcubeie, picătura
fericirea culorilor,

Dacă patria este pomul cunoașterii
fără sfîrșit,

adîncul, stelarul, teluricul cunoașterii,
sint frunza sau floarea : depinde de
naștere.

Acestea sint măsuri de cîntărit
libertatea, democrația, istoria,

Marmora se crapă, cîntecul rămîne.

Ovidiu Genaru

Continuare în pag. a 6-a

În acest număr: INTERVIURILE „LUCIEAFĂRULUI” • Invitatul nostru: D.R. POPESCU • Poezii de • Adrian Popescu • Cezar Ivănescu • Horia Bădescu • Marcel Muresan • Teodor Purice • Proză de Sorin Titel • Instantanee de Serban Cioculescu • Varia de Al. Piru • Repere de Romul Munteanu • Însemnări de călătorie din Mexic de Florea Ceausescu • Poeți belgieni • POEME de André Pieyre de Mandiargues • Din lirica mongolă.

Valentin F. Mihăescu

Continuare în pag. a 7-a

Patriotismul poetului

Încearcă să evoc aici un episod mai puțin cunoscut din viața lui Mihai Dragomir, care arată dragostea fierbinte de patrie și dorința de a se sacrifica pentru ea. Detaliul indică pe omul ales, omul de caracter, care în momentele hotărîtoare ale anului 1940 și-a pus viața lui tină și tot ce avea mai bun pentru salvarea hotarelor pămîntului românesc.

Cînd a aflat de nefastul Diktat de la Viena, prin care hotarele țării erau sfîșiate, Mihai Dragomir lucra la Lacu Sărat. Imi scria de acolo: „am scrijilat data de azi pe masă, cu un cuțit, să-mi rămîie scrijilată și în inimă: 31 august 1940, ziua răpirii Ardealului”. Era hotărît să vină la București spre a se dăru cauzei Ardealului. Și a venit! În luna octombrie 1940 era la București și ne frîmțam în discuții lungi ce putem face împotriva diktatului odios. Pînă la urmă, am fost cu toții de acord să scoatem o revistă literară care să trateze numai problemele ardelenne. Decît am început demersurile pentru obținerea aprobării din partea secretarului general al Presei și Propagandei. La guvern era regimul totalitar de extremă dreaptă condus de legionarii. Ca orice regim totalitar, legionarii luseră măsura drastică de a nu mai acorda nici o aprobare pentru apariția unor noi reviste decît celor care erau încadrări în mișcarea lor. Cum nici eu, nici Mihai Dragomir nu numai că nu făceam parte din această mișcare dar o și detestam, cu toate insistențele și demersurile, n-am reușit să obținem aprobarea. După noi frîmțări și discuții, ideea salvatoare a venit de la Mihai. El avea o autorizație de apariție pentru o revistă la Brăila, încă din 1937 din care apăruseră citeva numere. Ce ar fi dacă am folosi titlul pentru care avea autorizația, adăugîndu-i și o redacție pentru București precum și tipărirea tot în București? Cu alte cuvînte, să edităm revista în București, urînd să fie doar cenzurată la Brăila, unde avea doar o redacție fictivă la locuința lui Mihai.

Mihai a plecat la Brăila spre a „aranja” afacerea cu cenzura locală și concomitent am acționat la București. Imi scria de la Brăila cu entuziasm că va apare și, într-adevăr, la 1 noiembrie 1940 *Flamura* — răbojul tinerii generații — apărea în 8 pagini cu tot sumarul dedicat Transilvaniei, după cum se scria în editorial: „Prin robirea cetății culturale a Ardealului — Clujul — se resimte în viața românească spirituală un gol care nu poate fi înlocuit decît foarte greu. Nevoia unei reviste de informație culturală ardelenă se resimte mai mult decît orînd. Tocmai acest gol, cu modestele-i mijloace de care dispune, va încerca să-l umple *Flamura*”.

Programul a fost respectat pe tot parcursul

I. D. Suciuc

Continuare în pag. a 6-a

Tabletă de dimineață

miel cu dinți de lup, cu ochi de șarpe și aspirații de vultur, poezia lui Mircea Dinescu este aripa larg desfășurată a unui pluton de poezi care abia urmează să vină și care i-au delegat pe ei mai înții să facă acrobații pe cerul rămas încorpușabil după epoca ismelor și să înțeie cuvîntării norilor emanați de multumirea de sine a lirismului doct și leneș, părăsit de forță și ocultat de viziune.

Poezia din *Proprietarul de poduri* (acum la editia a II-a), incununață cu Premiul Uniunii Scriitorilor și, recent, cu Premiul Academiei, are toate atributele unui demers liric nou, rezultat dintr-un amestec inextricabil de metafore-soc, de vocabular insolit și ritmurii nervoase, cărora acest talent de excepție le-a înervat o mura-falitate eucerioară de revoluție și experiențele poetice în general, Dinescu a profitat din plin în elaborarea acestui volum, confirmînd încă o dată (după alte două plachete bine primite) că însușirea unui trecut poetic mai îndepărtat sau recent are întotdeauna efecte catalizatoare în cazul unui talent născut bogat de la început. Să învinuim pe cineva că măsura nouății acestei poezii n-a fost îndeajuns relevată? Ar fi de prisos de vreme ce critica nu are numai rolul să rețevă caștile unei poezii, ci și să se vede și pe acela de a veghea ca să nu poarte în vînt poezii mai răsărit să nu provoace lecturilor o stare de sajetate.

Lirismul lui Mircea Dinescu are puritatea rară a sufletului unui copil alungat ori — fiind totuna — fugit de acasă, frate bun cu glorioasele halmanale de tip Rimbaud, mai bucurîși să scoată limba la trectorii, decît să arboreze masca blazată a seriozității; singura lui lăcomie sau gelozie — dar acestea imense — vizează frumusețea de orice natură.

Talantul lui să mîdăie (după primele două plachete), în atmosfera celei mai autentice poezii cu vocație socială, astfel că noutatea lirismului din *Proprietarul de poduri* vine tocmai din această vocație care în amintita carte e departe de verificarea pe temele unor articole de ziare și care se ridică aici la o autentică viziune poetică. Voi cita un singur poem: „Voi confundăți norocul meu olog / cu minzul beat în ieslele divine / dar undeva se moare de rușine / și se consumă plînea cu un drog // Aș vrea să ies cu plîngul prin oras / cit este veacul bun de arătura / dar mă izbește zilnic peste gură / mina, de ghips din somnul celor lași // Și dacă nu m-au alăptat statui / și nu mi-a nins în vorbe fard de clau / de ce-ăș cînta un cîntec fals de faun / să am pe crucea mei puțin un cui, // și-n loc de lacrimi boabe de sîpîn / care se sparg de sirma lor ghimpată? / E timpul să cobori bu-nule tată / nu lebadă ci călărînd un tun, // și-n piața unde plîng mașinării / și avioane cu dușeri de uger / vînde-le tu veni articole de Inger / și aurora la mîcărării // și dovedește-le cit sint de sînți / intențîți pe crucea socială / a-cuma cînd istoria își spală / cu neștiuți eroi frumoși dinți” (*Dialog planetar*). Mircea Dinescu trebuie să insiste în această direcție fertilită pentru poezia lui scrisă în dimineți cu soare.

Gheorghe Pituț

interviurile „luceafărului”

d.r. popescu

1. „Dacă aş putea scrie o carte de poezii, aş fi fericit!”

— Ați ajuns în lumea literelor, ratând o carieră medicală?
— Am plecat înainte de-a o rata... Intram la Medicină cu gândul să mă ocup de medicină, dar în anul al treilea, când am renunțat, îmi lăsați toate examenele; nu strălucit, dar le lăsați. Am renunțat, fiindcă n-aș fi putut plăti medicina la infinit, iar cantitatea de studiu, de muncă pretinsă de Medicină e foarte mare; nu-mi mai rămânea decât foarte puțină vreme pentru scris și citit.
— Când ați dat examen la Medicină, nu v-ați gândit ce-o să vă aștepte dacă intrați?
— N-am vrut, de la început, să dau la Medicină. Experiența războiului îl făcuse pe tatăl meu să creadă că medicul sînt mai la adăpost de Filologie nu putea fi vorba. Ai mei, care fuseseră învățători, nu considerau condiția profesorului deloc strălucită. Dreptul nu mai era dreptul „de altădată”. Pină la urmă a fost și „voiața” mea de-a deveni medic, deși mă băga gîndul să încerc la regie de teatru, la regie-actorie, cum era pe atunci, dar destinismul ăsta părea cam nesigur pentru mine. La facultățile în care primează condiția talentului e riscant să intri: nu știi dacă dorința te va suprapune, măcar fragmentar, unui autentic talent. Am intrat la Medicină și, deși în anul întâi, nu-mi fusese frică în fața cadavrelor, prin anul al treilea făceam tot ce se poate spre a „pasa” injecțiile, pe care trebuia să le fac bolnavilor, mai harnicilor decât colege. Pe scurt — în 1953 am renunțat. În toamnă deveneam student la cursurile de zi ale Filologiei, secția Română, după ce — nu înțeleg de ce — nutrisesem speranța că voi putea intra direct în anul al treilea, dînd doar cîteva echivalențe.
— Renunțând la Medicină, n-ați încercat nici o amărăciune? Măcar pentru cei trei ani „pierduți”?
— Amărăciuna e venit mai tîrziu, adică atunci cînd visul echivalențelor salvatoare s-a prăbușit. Norocul meu a fost că am fost angajat foarte repede la „Steaua”. Corector.
— Cine v-a angajat?
— Baconsky.
— Ați fost surprins? I-ați cerut să vă angajeze?
— Nu i-am cerut. N-am fost surprins, ci foarte fericit. Mă duceam pe la revistă cu o schiță, cu alta și într-o zi m-a chemat în birou și mi-a dat acea mare șansă.
— V-a pus vreo condiție?
— Nici una! Ba nu, mi-a pus una: să citeșc cît mai multe cărți. El mi le dădea — cum o făcea și cu ceilalți — el mi le recomanda, el a compensat în acei ani, pentru noi, cei mai tîneri, strîns în jurul „Șteiei”, lipsa de cărți, lipsa de îndrumări. Mi-a pus marii poezii în mîni și i-am recitat. Așa i-am redescoperit pe Arghezi, de exemplu, pe care-l învățasem, cum se învăța atunci, într-un capitol comun, alături de alți „cîțiva”. Acele capitole, în care marii scriitori erau molestați în comun. Să nu-ți mai spun — știți foarte bine — ce „poezii” învățam, în schimb, „pe îndelete”.
— Ce citeați pe atunci cu mai mare bucurie: proză, poezie, teatru?
— De toate. Am fost și rîmîn un mare cititor de poezie, căci consider poezia esență; esența unui scriitor, a unui spirit ce se ocupă de literatură. Poate o să te miri, dar să știți că, dacă aș putea scrie o carte de poezie, aş fi fericit!
— Nici eu nu știu dacă și eu mi-aș mira. Mai bine n-o fac și mă reintorc la „Steaua” din 1956/57. Ce vă cerea Baconsky să scrieți?
— De toate. Am scris critică, recenzii, note, reportaje, articole.
— Vă cerea să fie într-un fel „anume”?
— Da: bune; dacă se poate, chiar excelente!
— V-am întrebat asta, pentru că Mircea Zăciu mărturisise într-un interviu ușor perplexitate pe care l-o provoca asiduitatea unui Miron Radu Paraschivescu, cu care norpîi întregi le vorbea mai tînerilor săi prieteni și... subalterni de la „Almanahul literar” despre marea poezie, despre un Malraux, pentru că dimineață să le cerea a scrie te miri ce.
— Baconsky era altfel. Pentru el n-a existat nicodată o disjunție între marea tradiție și actualitate; condițiile mai speciale ale acestuia din urmă nu aveau darul să-i tulbure un principiu foarte exact după care înțelegea cultura în totalitatea ei — cu libertățile și eventualele ei servituri de moment.
— Ați scris, am înțeles, foarte multe reportaje. Ce vă spunea Baconsky să scrieți în 1956/57, cînd vă trimise să scrieți un reportaj?
— Nimic deosebit. N-avea darul indicațiilor „speciale”. M-a lăsat să scriu reportaje așa cum vedeam eu această formulă, cum o simțeam.
— Și cum o vedeți?
— Ca și azi: o mare lecție de cunoaștere a realității. Uite, cînd am fost și scriu primul meu reportaj de la Reșița, a fost un fel de descoperire a unui nou continent. Tehnic, reportajul este pentru mine gruparea unor destine, unor traectorii într-o semnificație comună. În 1957 am scris un reportaj despre „1907”, făcut în amintirea și prin amintirea oamenilor de-atunci. Am folosit chiar amintirile bunicii mele. L-am recitat de curînd, fiindcă a fost cuprins într-o antologie comună. L-aș republica și cu alele așa face la fel — în orice carte de-a mea. Chiar și cu acel optimism din final, optimismul cerut de-aceia epocă în care a fost scris.
— Cerut, ați spus?
— Da. Cerut. Dar și adevărit de aceeași epocă. N-a rămas neconfirmat.
— Dacă ați fi ajuns reporter și nu prozator?
— N-am scris nicodată reportaj ca să devin reporter, ci ca să rămîn prozator.
— Care este senza una prozator de-a rămîne prozator desigur scrie și reportaje?
— Eu n-aș fi putut ajunge reporter. N-am avea spontaneitate de-a răspunde imediat unui fapt, unei cerințe redacționale. Și-aș scriu greu articole, așa, de dragul articolei. Am nevoie să plec de la ceva, să meditez la acel ceva.
— Vă cred, dar eu vă întrebam altceva. Să înțeleg că vreți să-mi ascundeți secretul prozatorului care rămîne prozator scriind, totuși, multe reportaje.
— Nu. Să înțeleg că singurul meu secret, în această privință, este cel al scriind reportaj desigur am spus tot, n-am pus nicodată în reportaj chiar tot. Adică, părțile cele mai importante le-am păstrat, aproape instinctiv așa zic, pentru prozator. Și cu toate acestea n-am scris paginile reportajelor mele cu nimic. Cea ce comunică un reportaj rămîne, orice am spune, altceva decât ceea ce comunică o proză.
— Instinctul — de conservare, l-aș zice eu — de care-mi vorbiți, cred că ajută scriitorul care face reportaj, publicistic în general, să rămînă scriitor în felul următor: e a fost în viață și nu în documente.
— Exact.
— În acei ani, 1956/57, ca reporter, de ce mai reporterii învățați?
— În mod sigur nu învățam de la reporterii „la zi”, ci de la clasic. Eu am învățat de la Bogza („Tara de patriă”, „Tăbăcarii”), și nu de la vreun mare reporter „al momentului”; mai ales că nu citeam cărțile de reportaje de atunci.

„Acei prieteni minunați, de demult, simțeau că au de făcut nu doar cultură, ci și o națiune!”

— Prin ce păcătuia reportajul de-atunci?
— Prin ceea ce păcătuiește, în cele mai multe cazuri, și cel de azi: își propunea să rezolve totul! Ca să dovedească, nu-i așa?, că scriitorii sînt, cu adevărat, „legați de viață, de realitate”!
— Practic, cînd scriați reportaje, ce făceați spre a rămîne legați nu doar de viață, el și de... literatură, căci una în defavoarea celeilalte n-a născut nici reporterii, nici scriitorii, ci doar biete destine în derivă perpetuă — între „viață”, „realitate” și nerealizată pagină cu adevărat memorabilă?
— Scriam reportaje de 10, 20 de pagini. Le scriam pe fragmente de sine stătătoare, pe o idee. Concentram totul spre un nucleu, așa cum

Confesiuni despre literatura vieții și viața literară

mă pricepeam, dar ca totul să aibă nu doar cap, ci și coadă. Firește, bateam mereu spre beletristică; asta mă interesa.
— Care ar fi una din soluțiile pentru ca azi să nu mai scriem atât de multe reportaje... ilizibile?
— Să nu mai fie scris de azi pe mîine. Un oricînd știe ce are de făcut cu o lună înainte scrie altfel. Acel „Prezent!” pe care mulți îl spun în grabă e mai degrabă un „Absent!”.
— Ce fel de reportaje citiți azi?
— Îmi plac reportajele politice din presa străină.
— Cum ar putea revința și la noi reportajul politic, căruia i s-au substituit aceste texte, parca săprografe, în care nu se schimbă decât numele unor oameni, locuri, evenimente? Vă întreb nu doar în calitate de dv. de scriitor, ci și în cea de conducător al unei reviste. Nu în v-a plăce să citiți acele frumoase reportaje politice în „Tribuna” și nu, de exemplu, în „Paris Match”? Și încă ceva: cum ați vedea dv. un reportaj scris în mod profesionist, dar un reportaj politic făcut de un bun gazetar, un bun scriitor din, să zicem, sala unei mari Conferințe a partidului nostru?
— M-ași luat puțin prin surprindere. Nu m-am gîndit, ce-i drept, la unele din aceste lucruri. Dar ca să nu mă pripesc pot să-ți spun că o cale ar fi aceea de-a vedea cum au făcut alții aceste reportaje. Aproape că e foarte simplu: au fost la fața locului, au pus în dezbateră ceea ce au văzut. Asta e: au pus în dezbateră, nu doar au informat. Vedeți, reportajele noastre au numai o fază finală — „S-a făcut, s-a făcut, s-a realizat!” — sau numai faze de început — „Se va face, se va realiza”. Lipseseră miezul: cum s-a făcut, cine a făcut, cum a făcut.
— De ce s-a făcut acolo și nu în altă parte, dacă e bine sau nu și s-a făcut acolo, așa și nu altfel, ce se putea face în loc de, cine a făcut și cine nu etc.
— Da. Exagerată „panoramare” a problemelor unui reportaj duce la ce spunem: impresia de săprografe. Lipseseră amănuntul esențial, individualizarea omului și-a faptelor sale. Vechea boală a rezolvării totulului ne ține pe loc în reportaj. Nu poți în 3, 4, 10 file să spui totul despre ce înseamnă, să zicem, Hidrocentrala de la Lotru.
— Încă o soluție ar mai fi?
— Nu „încă una”, ci aceeași, adică cuprinsă în adevărata idee despre ce trebuie să fie reportajul: echilibrarea cantității de informație pură, simplă (simplistă) și selecția amănuntelor. 10 reporteri văd același lucru. Unul singur, cel mai bun, va pune astfel amănuntul 3, 7, 11 într-o ordine, într-o structură care să imprime direcția reportajului. Cu aceleași amănunte un reporter bun trimite, direcționează reportajul spre Cosmos, pe cînd reporterul lenș, ori numai obisnuit, direcționează totul spre... cîrții! Reporterul de clasă găsește întotdeauna esențialul pentru un reportaj; supratema lui a semnificația, cum îl spun alții.
2. „Uneori, curajul e un fel de-a face carieră peste valoarea talentului”
— Vă puteți închipui, stimate D.R. Popescu, fără acei ani de la „Steaua”?
— Dacă nu era „Steaua” de pe strada Horea, nu știu nici cînd, nici cum aș fi ajuns scriitor și în literatură. Dacă nu ar fi fost acei oameni ai revistei de-atunci, acea atmosferă de formare și autoformare culturală, intelectuală, sufletească, morală deci, poate așa fi fost un profesor, undeva într-un sat, debutînd de-abia la 30 de ani și făcînd, știu eu? o carieră cu mult mai strălucită,

rea: geniu! Vroiam să-ți spun, în legătură cu problema curajului că omul este și o locomotivă a istoriei; mai ales omul tînar. Gîndește-te că mai toate lucrurile mari le-au făcut oamenii tîneri.
— De-aceia poate tineretii îl este proprie și condiția tragică?
— În mod sigur fiindcă și în literatură mai toți eroii tragici sînt „recoltați” dintre tîneri. Hamlet, Antigona, Oedip. De fapt ce pățesc ei? Descoperă lumea înăuntru. Vor s-o curețe. Apoi via toate cele cunoscute... Lear nu e un Hamlet bătrîn?
— Eu sîc că nu e chiar așa, fiindcă, de fapt, Lear nu înnebunește pentru păcatele sale de bătrînețe, ci pentru cele de mai de mult.
— Oricum, dacă Hamlet era un multumit înnebunec la bătrînețe, dar pină atunci, regele ucigas și uzurpator i-ar fi dat totul. Chiar și un cal. Unul alb.
— Deci, cum rămîne cu chestiunea curajului în literatură?
— Există numai că el constă, mai degrabă, în transfigurarea lui în valoare: valoarea operii. Repet, e dificil de spus totul cu privire la curaj și chiar la valoare. Viitorul va pune pe alte linii autorii: de azi, va face o altă redistribuire a gloriei.
— Sînt dintre cei care cred că, deseori, lăsam prea multe de rezolvat viitorului. Posteritatea ar trebui să înceapă și din... anuitate.
— Adevărat, numai că în privința clasamentelor, oricum stăm mai bine ca înainte. Cu toate „imperfecțiunile” inevitabile, clasamentele de azi sînt mai aproape de adevăr. Cele din anii mai vechi erau dubie. Unul oficial în fruntea cărui se afla A. Toma și unul „întîm” care începea cu Arghezi, Blaga, Bacovia, Barbu.
— Chiar n-avem azi „dubluri” palide în aceste literatură?
— El nu? Dar clasamentele sînt mai unitare, mai corecte. Problema ar fi cea a nuanțelor.
— Nuanțele sînt, deseori, mai importante decît tonul general.
— Sînt, însă, o carte excelentă ca a lui Bălăileșă intră, după o vreme, de comenzi favorabile, într-un con al desinteresului nostru. Or, este foarte clar că Bălăileșă este un prozator care trebuie pus în prima linie, fără nici un fel de rețențe. Fi este unul dintre prozatorii aflați în fruntea probei, de azi, prin felul lui de-a scrie.
— E amuzant critica de viață? Dv., care gîndiți acest lucru, de ce nu faceți ceva să scoateți din acest con de usor îndiferență o personalitate ca Bălăileșă?
— Nu e numai critica de viață. Dar nu uita, eu știu ipi care n-au fost „înjurări” nicodată și-au murit în aplauze. Dacă n-aș existat, tot au fost uitați. Opinia lucrează imperceptibil, dar definitiv, în opinia n-o fac doar criticii, doar autorii, doar cititorii, ci și împresă.
— Nu cred că „reabilitarea” unui Blaga, a unui Bacovia s-a datorat exclusiv criticii, „curajului” ei. Nu Opinia aceasta, auz de greu de definit în unitatea și particularitățile ei, lucrează altfel decît ne închipuim, altfel, deseori, decît ne-ar conveni. Si-apoi, Baconsky spunea că, și avea dreptate, nici oameni, care nu și descoperă marii scriitori, nici nu-i menți! Sigur, există și acea bleagă cîmpie care nu descoperă nicicîr. Problema „neateștii” la timp a valorilor pare să fie veșnică. Eu, de cînd mă știu, am aflat că „Cinematograful e în criză”. Si, totuși, au fost neorealști, s-au dus ei a venit Fellini, a venit Bergman etc.
— Adevărata problemă e că noi ne ferim să legalizăm, ca atare, marii scriitori contemporani. Uneori, nenorocita de anecdotică trece de granițele ei firești și face numai rău; valurile trec de tîrziu la apă. Și nu numai noi, scriitorii, criticii, legitîmăm scriitorii ca valori ale națiunii. Noi îl legitîmăm doar ca membri ai Uniunii Scriitorilor. Mai departe opinia se lărgește, im-placabil, operează nu doar cu voia și în numele intereselor ori dreptății noastre, justeștei adevărului nostru despre un scriitor sau altul.

3. „Sînt foarte circumspect în ceea ce privește șansele unei polemici de idei de a nu degenera în atacuri la persoană”

— Sînteți considerat un autor prolific. Vreau să vă pun o întrebare în legătură cu niște „întrebări” practicate mai ales în culturile mici. Deci, ce credeți Dvs. despre „problema”: „Cutare e un scriitor mare fiindcă scrie puțin. Cutare e un scriitor mediu fiindcă scrie mult”?
— Cred că sînt chiar probleme. Gîndindu-ne numai la premiile literare, cele 4, 5 mari, atribuite în Franța o să descoperim că majoritatea laurilor au fost dobîndiți de scriitori, foarte tîneri, în jur de 30 de ani, și care au publicat deja multe cărți, avînd scrie încă multe pagini. Iar să ne întoarcem noi, dacă nu te interesează alte perimetre literare, Rebreanu în jur de 30 de ani, avînd o operă extraordinară, și voluminoasă, de la textul arid de istorie, pină la pagina de mare scriitor. Și în acei puțini ani de viață el călătorește, fusese bolnav, „pierduse timpul” prin bibliotecă etc. Sau gîndește-te la marii gînditori ai secolului nostru: filozofi, oameni de știință. Gîndește-te că scrieră un Freud, un Marcuse și mulți alții.
— Dvs. după cită lectură vă dați seama că aveți de-a face nu doar cu un prozator care scrie cărți după cărți, ci cu un autor care are o operă, ceea ce mi se pare altceva?
— N-aș putea să-ți indic un număr de pagini, ori de ore de lectură. Ceea ce pentru mine e clar, ar fi că, foarte simplu, opera se încheagă atunci cînd scriitorul, după ce lăsați de la sine spre operă! Uite, Bălăileșă nu are multe cărți, dar are o operă. Cunosce și celălalt „caz”, oameni cu foarte multe cărți care și-au... operă!
— Dacă mă întrebă despre poezie, era mai simplu.
— Credeți?
— Da. Eu zic că după o poezie pot ști cine e sau nu poet.
— Tare vă mai înșelați, tovarășe D.R. Popescu! Eu, dacă vă interesează, vă pot alcătui o antologie de autori reprezentativi cu o singură poezie. Toate poeziile vor fi foarte frumoase, chiar poezii adevărate, dar, în mod „paradoxal”, nici unul dintre autori nu e poet cu adevărat! Nu gîmeș.
— Poate ai dreptate, dar mă gîndesc că un Stancu, de exemplu, alcătind cunoscuta Antologie a poezilor tîneri ai unui moment a ales o cotă valorică a momentului. Sigur, mulți autori „n-au confirmat”.
— Nu că „n-au confirmat”, n-au existat nicodată. Poezia scapă printră degete mai ușor decît bănuim. În urmă cu aproape douăzeci de ani, sunești într-un interviu: „M-am recreat scriind teatru”. De-atunci și pină acum, tot „recreindu-vă” ați devenit un dramaturg în „foată puterea cuvîntului”.
— Zău? Dom’ne, n-am simțit încă lucrul acesta.
— Zău? Chiar nu vă considerați și dramaturg?
— Ba, eu mă consider, dar nu tîn să fiu jucat, ori a fi dramaturg presupune, cel puțin, două lucruri: 1. Să scrii teatru. 2. Teatru scris să devină spectacol. Ori, cum ț-am spus, deocamdată eu nu tîn să fiu jucat și zic că ar fi un semn că nu sînt dramaturg.
— Atunci, de ce „vă pierdeți timpul” scriind teatru? Nu vă gîndiți că rupeți din vremea cuvenită prozei?
— Nu mai fac nici o deosebire cînd scriu teatru ori proză. Dar nu tîn să fiu jucat.
— Anunțați cîndva romanul „Viol”. L-ați scris?
— Nu. O să-l scriu, fiindcă face parte din ciclul început cu „F.”. Am scris alt roman, cu o altă structură decît cele ale romanelor de pină acum.
— Ce reacții aveți Dvs. vis à vis de critica de critică literară, adică?
— Ca orice om, mai bucur cînd sînt lăudat și strîmb din nas cînd tonul fuert de cărțile mele e mai „reținut”. Omenștii, me se pare normal. Problema e să nu-ți pierzi capul nici cînd ești lăudat fără măsură, nici cînd ești contestat fără noimă. Dacă-ți închipui că numai din sfîrșit dragoste pentru scriștii tău ești lăudat, ești un om mort. Trebuie să arunci condetul peste casă.
— Interviu realizat de Dorin Tudoran
Decembrie 1977
Continuare în pag. 7-a

cariatida

adrian popescu

O milă sălbatică

O milă sălbatică, aspră, urca în piept, în Valea Kazanlicului a început culesul trandafirilor”, privindu-ți micul adăpost năpădit de înfloarea albă a mădăgunii, 7 tone de petale fragede abia dacă dau a cupă de ulei eteric.
— trei albine sau trei femei de la țară, în negru dungat cu galben cu roșii fără ezitare numele acelei flori proscise.
Am văzut cîndva „mandragora” într-un teatru de provincie, într-o țară străină, priveam absent spectacolul aproape absurd și bac — rîndnică, ori fi trebuit să recunosc eu singur intrusa safir — suris, logodnă ciudată, inexplicabilă, de sunete strîngîndu-se deasupra abisului
Sau e poate numai recurența în amorie
a unui vers de Dunel?
Ai venit în iulie, atunci trandafirii sînt deja trecuți, un degetar de ulei eteric abia dacă mai poți stoarce din pielea lor arsă prea tare de soarele verii.
Iradat, palid, nedormit, ce mai avea de făcut „fratele meu blind” C.P. în saloanele de seră ale Onco-Ligii? să te plimbi pe lungi coridoare aseptice, prin tunelul unde urzi vijiniile liftul, ca o rîndnică nimerită din greșeală acolo, plină de smoolă și fîngunine pe aripi, înspăimîntată, amețită de mirosul medicamentelor
Scări rulante în halele unui metrou, safir — suris, bacă — rîndnică, uneori cel care urcă
(tu cobori) anonim, trecut prin flama purificatoare, mai pur decît tine, chiar îți întorc zîmbetul timid, dar zorînd spre lumina de deasupra
ce crește
În mijlocul unei cete murmurînd un imm necușit, în fruntea însemnată de o vagă aureolă palidă, asemeni ție, dar mai presus de tine, cum trece un șir de soldați ce vor pieca la vatră pe
lingă
un grup de recruți stingaci, mirați și tunși.
Sau e poate numai recurența unui Cînt din Florentin?
Demult priveam împreună, pierdute, un tablou șters, unde culorile se-amestecau spălate de vreme, era pripornit în balconul unui apartament pașnic, de la etajul cînt al Spitalului se deslușea bine.
Oameni locuiau acolo, nu păsări, ca în preajma
unor cuptoare funeste; dansul păgîn al celulelor dezlănțuite nu-i atîngea
Grădina Botanică, la doi pași, absorbea toate ritmurile nefirești; proliferarea unei flori carnivore,
miasmele sale otrăvite;
o milă sălbatică, aspră, mă gîtuia, citeam cu tine, greu, tabloul de dîncolo, departîndu-se,
înaintarea lentă a verde-albastrului spre negru, cu
el, cu C. P. n-aș mai fi avut vreme s-o fac.
Răspunsul era dat dinainte, așteptam numai clipa și locul pentru a se împlini, dar erau și ceasuri ale răgăzului aproape celeste, așa cum într-un bazin de ciment, la căderea iernii, apa verziea stă încrămăntată în razele muribunde,
iar un braț de întotdeauna se mai mișcă lenș; dar el face gesturile stîrpe parăc altundeva, cu degetele răsfire, respînd ritmic, abstrac, aproape în vis, în neșire, deasupra vîrtejului o clipă, se scufundă într, bolborosînd în zăua de mine, într-un șuvoi de zile feerice, neîncepte, mai reci, mai impredictibile;
o milă sălbatică și aspră îmi închidea buzele, suflam apoi ca într-o luminare în volul pieziș, fîndu-mă cu efort deasupra cascadei.
Chitanțele pentru lapte, lumini și foc vin tot pe numele tău, vor fi încercat să te uzurpe, dar numele nu ț-i l-au putut șterge, ușor deformat mai pilipie ca un vers latin scîndit cu stingăcie și deformat de barbari, dar reconștii lenșe izvor și patria lui, ceara sigiliului împărătesc arsura semnelor familiale pe fruntea unei turme furate.
Semnul încert de răspuns de la o fereastră, el (ea) ce mai puteau face, se strămutaseră în coltoanele Grădinii Botanice, mulți o făcuseră înaintea lor, alții așteptau semnalul pornirii într-acolo, în cete, sau singuri de tot, plecau; unii cu straniu urme pe mîini, alții pe temple, subit axilă, pe piept, ori, rar, pe genunchi; negri de arsurile cobaltului ori străvezii.
O milă sălbatică, aspră, una din aduceri în mărul lui Adam, îmi înroșea pomelii, cum s-o închid, cum s-o fi păstrat nealiniat, mai nebrîn decît decît cei doi magi-călători din prin Antile, în trecere prin orașul nostru și care vîzînd iniția dată strălucînd zăpada de dealuri, s-au gîndit copilariește, s-o ferece în cutia de tablă unde-și țineau țigările.
Voci deasupra abisului, coruri astrale, corale chemîndu-se, dîndu-și răspuns, umbre ce nu fac umbră pămîntului rădăcinile subterane înaintînd, murmurul coranelor în vîzduh.
Cartela perforată pe care-o întinzi celui de la intrare și-e inopoiată, fără un cuvînt, de Ordinator, mai departe, n-ai nici o teamă, vei fi plantat fără gres, printre straturi și arbori-cîntători.

cezar ivănescu

Din volumul „Rod” (1963)

Corpus

„Hen to saphon mounon legestai ouk ethelei kai ethelei, Zenos onoma” Heracelit, Frag. 52.

I veghind de-a-rindul nopți de-a-rindul din nimic în nimic doamne din nimic în nimic pe brațele extatice-ale Morții ca o virgină a trecut nimicul stă botezat cu un parfum strein vesnic matern sex increat al Morții

veghind de-a-rindul nopți de-a-rindul și lestele bălane-și sparg auzul din nimic în nimic doamne

cu-nr-un pom și-o incuait rochiara de femeie și sicriul colorat

s-o lăsași să umble goală să nu-i spuneti un cuvint; cind de noi va fi aproape noi vom țopăi rîzind:

singură ca pe o cheie... I

cu-nr-un pom și-o incuait rochiara de femeie și sicriul colorat

s-o lăsași să umble goală să nu-i spuneti un cuvint; cind de noi va fi aproape noi vom țopăi rîzind:

singură ca pe o cheie... I

cu-nr-un pom și-o incuait rochiara de femeie și sicriul colorat

s-o lăsași să umble goală să nu-i spuneti un cuvint; cind de noi va fi aproape noi vom țopăi rîzind:

singură ca pe o cheie... I

cu-nr-un pom și-o incuait rochiara de femeie și sicriul colorat

s-o lăsași să umble goală să nu-i spuneti un cuvint; cind de noi va fi aproape noi vom țopăi rîzind:

singură ca pe o cheie... I

cu-nr-un pom și-o incuait rochiara de femeie și sicriul colorat

s-o lăsași să umble goală să nu-i spuneti un cuvint; cind de noi va fi aproape noi vom țopăi rîzind:

singură ca pe o cheie... I

cu-nr-un pom și-o incuait rochiara de femeie și sicriul colorat

s-o lăsași să umble goală să nu-i spuneti un cuvint; cind de noi va fi aproape noi vom țopăi rîzind:

singură ca pe o cheie... I

cu-nr-un pom și-o incuait rochiara de femeie și sicriul colorat

s-o lăsași să umble goală să nu-i spuneti un cuvint; cind de noi va fi aproape noi vom țopăi rîzind:

singură ca pe o cheie... I

cu-nr-un pom și-o incuait rochiara de femeie și sicriul colorat

s-o lăsași să umble goală să nu-i spuneti un cuvint; cind de noi va fi aproape noi vom țopăi rîzind:

singură ca pe o cheie... I

cu-nr-un pom și-o incuait rochiara de femeie și sicriul colorat

s-o lăsași să umble goală să nu-i spuneti un cuvint; cind de noi va fi aproape noi vom țopăi rîzind:

singură ca pe o cheie... I

cu-nr-un pom și-o incuait rochiara de femeie și sicriul colorat

s-o lăsași să umble goală să nu-i spuneti un cuvint; cind de noi va fi aproape noi vom țopăi rîzind:

singură ca pe o cheie... I

cu-nr-un pom și-o incuait rochiara de femeie și sicriul colorat

s-o lăsași să umble goală să nu-i spuneti un cuvint; cind de noi va fi aproape noi vom țopăi rîzind:

singură ca pe o cheie... I

cu-nr-un pom și-o incuait rochiara de femeie și sicriul colorat

s-o lăsași să umble goală să nu-i spuneti un cuvint; cind de noi va fi aproape noi vom țopăi rîzind:

singură ca pe o cheie... I

cu-nr-un pom și-o incuait rochiara de femeie și sicriul colorat

s-o lăsași să umble goală să nu-i spuneti un cuvint; cind de noi va fi aproape noi vom țopăi rîzind:

singură ca pe o cheie... I

cu-nr-un pom și-o incuait rochiara de femeie și sicriul colorat

s-o lăsași să umble goală să nu-i spuneti un cuvint; cind de noi va fi aproape noi vom țopăi rîzind:

singură ca pe o cheie... I

cu-nr-un pom și-o incuait rochiara de femeie și sicriul colorat

s-o lăsași să umble goală să nu-i spuneti un cuvint; cind de noi va fi aproape noi vom țopăi rîzind:

singură ca pe o cheie... I

cu-nr-un pom și-o incuait rochiara de femeie și sicriul colorat

s-o lăsași să umble goală să nu-i spuneti un cuvint; cind de noi va fi aproape noi vom țopăi rîzind:

singură ca pe o cheie... I

cu-nr-un pom și-o incuait rochiara de femeie și sicriul colorat

s-o lăsași să umble goală să nu-i spuneti un cuvint; cind de noi va fi aproape noi vom țopăi rîzind:

singură ca pe o cheie... I

cu-nr-un pom și-o incuait rochiara de femeie și sicriul colorat

s-o lăsași să umble goală să nu-i spuneti un cuvint; cind de noi va fi aproape noi vom țopăi rîzind:

singură ca pe o cheie... I

cu-nr-un pom și-o incuait rochiara de femeie și sicriul colorat

s-o lăsași să umble goală să nu-i spuneti un cuvint; cind de noi va fi aproape noi vom țopăi rîzind:

singură ca pe o cheie... I

cu-nr-un pom și-o incuait rochiara de femeie și sicriul colorat

s-o lăsași să umble goală să nu-i spuneti un cuvint; cind de noi va fi aproape noi vom țopăi rîzind:

singură ca pe o cheie... I

os de mort într-un sicriu I ai trecut rîzind, femeie, gura eu și-am sărutat, gura-ți roșie, femeie, nici o urmă n-a păstrat. Timpul dus n-o să mai vină tîmăr eu n-am să mai fiu I timpul mort mai lung se face ca un mort într-un sicriu.

(O, ciel rouge, tu es le sang de mon baiser

O, ciel rouge, pourquoi cette vie inachevée ?

O, ciel rouge, O, ciel rouge !)

ai trecut rîzind, femeie, tu femeia mea de lut, fața mea-i de-acum bătrînă ca un drum de morți bătrîn, cind te va-ndemna iubirea

mă vei căuta cum sint să mă duci cu mina abă-n locuința din pămînt.

(O, ciel rouge, tu es le sang de mon baiser,

O, ciel rouge, O, ciel rouge !)

ai trecut rîzind, femeie, tu femeia mea de lut, fața mea-i de-acum bătrînă ca un drum de morți bătrîn, cind te va-ndemna iubirea

mă vei căuta cum sint să mă duci cu mina abă-n locuința din pămînt.

(O, ciel rouge, tu es le sang de mon baiser,

O, ciel rouge, O, ciel rouge !)

ai trecut rîzind, femeie, tu femeia mea de lut, fața mea-i de-acum bătrînă ca un drum de morți bătrîn, cind te va-ndemna iubirea

mă vei căuta cum sint să mă duci cu mina abă-n locuința din pămînt.

(O, ciel rouge, tu es le sang de mon baiser,

O, ciel rouge, O, ciel rouge !)

ai trecut rîzind, femeie, tu femeia mea de lut, fața mea-i de-acum bătrînă ca un drum de morți bătrîn, cind te va-ndemna iubirea

mă vei căuta cum sint să mă duci cu mina abă-n locuința din pămînt.

(O, ciel rouge, tu es le sang de mon baiser,

O, ciel rouge, O, ciel rouge !)

ai trecut rîzind, femeie, tu femeia mea de lut, fața mea-i de-acum bătrînă ca un drum de morți bătrîn, cind te va-ndemna iubirea

mă vei căuta cum sint să mă duci cu mina abă-n locuința din pămînt.

(O, ciel rouge, tu es le sang de mon baiser,

O, ciel rouge, O, ciel rouge !)

ai trecut rîzind, femeie, tu femeia mea de lut, fața mea-i de-acum bătrînă ca un drum de morți bătrîn, cind te va-ndemna iubirea

mă vei căuta cum sint să mă duci cu mina abă-n locuința din pămînt.

(O, ciel rouge, tu es le sang de mon baiser,

O, ciel rouge, O, ciel rouge !)

ai trecut rîzind, femeie, tu femeia mea de lut, fața mea-i de-acum bătrînă ca un drum de morți bătrîn, cind te va-ndemna iubirea

mă vei căuta cum sint să mă duci cu mina abă-n locuința din pămînt.

(O, ciel rouge, tu es le sang de mon baiser,

O, ciel rouge, O, ciel rouge !)

ai trecut rîzind, femeie, tu femeia mea de lut, fața mea-i de-acum bătrînă ca un drum de morți bătrîn, cind te va-ndemna iubirea

mă vei căuta cum sint să mă duci cu mina abă-n locuința din pămînt.

(O, ciel rouge, tu es le sang de mon baiser,

O, ciel rouge, O, ciel rouge !)

ai trecut rîzind, femeie, tu femeia mea de lut, fața mea-i de-acum bătrînă ca un drum de morți bătrîn, cind te va-ndemna iubirea

mă vei căuta cum sint să mă duci cu mina abă-n locuința din pămînt.

(O, ciel rouge, tu es le sang de mon baiser,

O, ciel rouge, O, ciel rouge !)

ai trecut rîzind, femeie, tu femeia mea de lut, fața mea-i de-acum bătrînă ca un drum de morți bătrîn, cind te va-ndemna iubirea

mă vei căuta cum sint să mă duci cu mina abă-n locuința din pămînt.

(O, ciel rouge, tu es le sang de mon baiser,

O, ciel rouge, O, ciel rouge !)

ai trecut rîzind, femeie, tu femeia mea de lut, fața mea-i de-acum bătrînă ca un drum de morți bătrîn, cind te va-ndemna iubirea

mă vei căuta cum sint să mă duci cu mina abă-n locuința din pămînt.

(O, ciel rouge, tu es le sang de mon baiser,

O, ciel rouge, O, ciel rouge !)

ai trecut rîzind, femeie, tu femeia mea de lut, fața mea-i de-acum bătrînă ca un drum de morți bătrîn, cind te va-ndemna iubirea

mă vei căuta cum sint să mă duci cu mina abă-n locuința din pămînt.

(O, ciel rouge, tu es le sang de mon baiser,

O, ciel rouge, O, ciel rouge !)

ai trecut rîzind, femeie, tu femeia mea de lut, fața mea-i de-acum bătrînă ca un drum de morți bătrîn, cind te va-ndemna iubirea

mă vei căuta cum sint să mă duci cu mina abă-n locuința din pămînt.

(O, ciel rouge, tu es le sang de mon baiser,

O, ciel rouge, O, ciel rouge !)

ai trecut rîzind, femeie, tu femeia mea de lut, fața mea-i de-acum bătrînă ca un drum de morți bătrîn, cind te va-ndemna iubirea

mă vei căuta cum sint să mă duci cu mina abă-n locuința din pămînt.

(O, ciel rouge, tu es le sang de mon baiser,

O, ciel rouge, O, ciel rouge !)

ai trecut rîzind, femeie, tu femeia mea de lut, fața mea-i de-acum bătrînă ca un drum de morți bătrîn, cind te va-ndemna iubirea

mă vei căuta cum sint să mă duci cu mina abă-n locuința din pămînt.

(O, ciel rouge, tu es le sang de mon baiser,

O, ciel rouge, O, ciel rouge !)

ai trecut rîzind, femeie, tu femeia mea de lut, fața mea-i de-acum bătrînă ca un drum de morți bătrîn, cind te va-ndemna iubirea

mă vei căuta cum sint să mă duci cu mina abă-n locuința din pămînt.

(O, ciel rouge, tu es le sang de mon baiser,

O, ciel rouge, O, ciel rouge !)

ai trecut rîzind, femeie, tu femeia mea de lut, fața mea-i de-acum bătrînă ca un drum de morți bătrîn, cind te va-ndemna iubirea

mă vei căuta cum sint să mă duci cu mina abă-n locuința din pămînt.

— S-a intimplat la o nunță, într-o țarnă, începu Nușca să povestească. Erau geruri mari, neaua pină la genunchi, îngheța răsflarea. Cind se deschidea usa, de veneau gazele cu mîncăruri, așa erau de groși aburii, că nu se vedea om cu om. Și la nunța de care vă spun, mai la o parte, așa la vreme, sta un om pe care nu l-a știut nimeni cînd e și de unde vine, nimeni nu l-a văzut pînă atunci. Sta la un colț de masă, unde era lumina mai slabă. Așa-i la nunță, oameni de tot felul, nu poți să-i iei la întrebări pe fiecare... Și omul acela o vreme n-a intrat cu ceilalți nuntași în vorbă, așa doar încurcat și se uita în pămînt. Nu s-a așezat nici de băutură, nici de mîncăruri, arăta tare necăjit și supărat. Vecinii de masă l-au mai îmbiat, au mai ciocnit cu el cite un pahar. El închina cu ei, ducea paharul la gură, îl sărută, de formă, de atîns nu se așeza de băutură. Dacă l-au văzut că să lăsa atîta îmbiat, nu l-au mai avut nime grija... Și omul acela nu era nici tînar, nici bătrîn, nici frumos, nici urit, nu era niciunul ! Îl vedeai acuma, și în minuta următoare îl și uitați, nu-l mai țineți minte, așa era de spălăcit și de sters să înțîșăieze. A doua zi, nici nu l-ai mai văzut, așa a fost și omul acela. Nu s-a așezat de peînsemnat, așa ar fi fost dacă nu s-ar fi intimplat să aibe după un timp o purtare cam curioasă. Mai întii și întii, a început a juca, duideaui podelele sub picioarele lui. Dacă ar fi fost, așa, un copilăndu, n-ar fi zis nimeni nimic, numai că a fost mai bătrîn, între două vîrste, nu-i sta lui bine să se țină așa cu tu neretul, să se bage în rîndul lui. Cind îl omul mai copt, trebuie să se țină bașca de cei tineri, așa-i frumos. Dar el nu, tot cu ei de după cap, tot cu ei tineri și pune mintea, la cei de-o seamă cu el nici nu se uita ! Avea niste cizme negre și așa tare bătea din călcie, că lezeau scintei din ele. Pe la două noaptea, mirele s-a făcut tropa — a băut prea mult răchie — și s-a dus să se culce, a uitat de mireasă. Era mai tinerel, neînvătat cu băutura, și i s-a urcat repede răchia la cap. Și n-a fost mirele bine plecat, că cei cu cizme — și erau foarte glani, leuau de-ți hua ochii ! cum v-am spus — drept la mireasă s-a dus și a luat-o la joc. Muzicanții au început să cinte mai cu foc, așa cîntau de parcă ziceai că de-acuma, gata, nu mai rămîne nimic din arcusuri, praf și pulbere se alege din sala de joc. Și omul acela străin, așa a putut-o învîrți pe mireasă — ne miram și noi de unde are în el atîta putere ! și tînar și noi de unde ar fi ostenit într-o vreme — că biata de ea s-a făcut o apă toată și albă la față ca varul ! Juca mireasa, n-avea ce face, și galbenii sărutau uita așa zornău, așa. Și-o să vedeți, domnișoară, ce s-a intimplat pînă la urmă cu galbenii ăia. Faceți bine și aveți puțin răbdare. Toate la timpul lor... Gata destul, a zis, după un timp mireasa, am ostenit de-acum, lasă-mă să mă odihnesc că nu mai pot... Așa a zis omul acela străin, așa a făcut armata cu bărbatu-tu, de-acolo ne știm. Numai că de atunci a trecut ceva timp și el nu m-a recunoscut... Dacă o fi să mă înșor, mi-a spus el într-o noapte, cind am fost noi amîndoi de planton, tu să nu mă ocoliești cumva și să dai dos de mine, că tu tece prin cap. Numai că de stire cind o fi, să n-ai griji. Nu cumva să lipsești, căci stăncă mă supăr tare rău... L-am ascultat și am venit, îi spune el miresei, numai că el nici nu m-a băgat în seamă. Nici n-a văzut c-am venit și eu. S-a uitat la mine ca la un străin... Eu nu cred, a zis atunci mireasa și drept la el în ochi s-a uitat, nu cred lucru ăla, că voi doi ați fost de-o seamă la armată ! Nu stătea de-o vîrstă, n-ai avut cum face împreună mîntăria. Ești mai bătrîn ca el, vede oricine... Îți se pare pe, zice atunci omul acela cu cizme de joc, că nu aștern de-o samă, numai o păreie de-a ta. Dacă arăta păreie cizme, asta-i număș pentru că m-au îmbătrînit necazurile, nu din altă pricină. Sint mai trecut prin viață, mai încercat de greutăți, zice și-o trage într-un colț mai întunecos să nu-i vadă fața prea bine. Nu cred, zice atunci mireasa tînar, că ridică din ochi, pe mine nu mă miniești tu, așa să știți ! Ba nu, zice el așa-i cum tu spun, degeaba nu vrei tu să mă crezi. Uite și cizmele astea, zice — erau negre și așa lezeau de-ți hua ochii — le-am cîștigat amîndoi eu și cu bărbatu-tu, de la un major ungureș. Erase oșezii căpășii pe timpul ăla, amîndoi, dar se intimplă să joace cărora cu noi s-a ară. Și am jucat cu ungarul pînă s-a făcut lumină abăt afară și i-am luat totă banii. — L-am mai lăsat un forșat. Și după ce l-am lăsat fără o levedere, i-am spus și cizmele de joc, că de-a ta. După ce am descălcat cizmele, numai în cizme. Nu am simțit că cizmele pe de-a două : el a luat banii și eu încercările, așa ne-am lăsat pînă la urmă... Peți zice se vrei, i-o spus din nou stăncă și s-a uitat la el drept în ochi, căci eu nu cred o toată din tot ce-ți țese din gură. Se vede de la o poartă că mintești, că vorbești așa, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă îmbiet tu cu apă rece. Nu s-a femeia așa care să se lase prostie ușor. Toate-i mîncăruri și bălăncire de-ale tale. Nici o vorbă nu-mi adevărată... Cind a văzut bărbatu-tu cizmele astea — zice atunci omul acela străin — zice atunci omul acela străin, că tu tece prin cap. Numai că pe mine nu mă

Dialog despre spiritul modern

— O notiune care si-a pierdut orice sens in discutiile literare este **modernitatea**. Ea acoperă totul, justifică imposibilul, se identifica, in capul mizeriei, cu **valoarea, actualitatea**, in fine, **modernitatea** este o instanță ce se agită pe pieptul oricărui băine a literaturii. Vrei să spui că un scriitor din secolul al XIX-lea are un sunet autentic in frază și că modul lui de a înțelege arta nu s-a învechit? Său imediat, fără a clipi din ochi, că sunetul frazei și concepția lui sînt moderne. Al călîi o carte de proză și ti-a plăcut, tipologia ti-a rămas in minte, analiza psihologică este fină, inteligentă. Comunică unii amic această impresie de lectură și, înainte de a încheia, adaugă: **iată lumea văzută de un spirit modern!**

N-aveți impresia, tovarășe profesor, că notiunea ne terorizează, că termenul de **modernitate** nu mai înseamnă nimic însemnat, atât de multe lucruri? Eu, unul, sint exasperat de vorba asta goală și trufașă...

— Pentru notiunea ce te exasperază azi pe dumneata s-au dus in trecut bătaii grele și războiul nu s-a încheiat nici azi. Este războiul de cel puțin două sute de ani al literaturii. Fii, asadar, mai respectuos cu **modernitatea**, nu lăsa numele ei in desert, pentru că ea continuă să numească nobila aspiratie spre innoire a artei. S-a scris mult despre **modernism, modernism, modernitate**, și se va mai scrie pentru că arta a gravitat în ultimele secole in jurul acestei familii de cuvinte. „Sfînta familie”, putem zice, in care o minte alegorică ar distinge un principiu masculin (**modernul**), un principiu feminin (**modernitatea**) și fructul legăturii la: **modernismul**, copilul nu născut al oricărei epoci literare. Adrian Marino, pe care ti-l recomand, demonstrează într-o carte că nu numai de ieri este bunicul spiritual (tradiționalist) de azi.

Impunînd imposibila alegoriei mai departe am putea zice: copiii cresc și îmbrăcînesc uron în această familie, modernisme trec, ca și modele, repede. Principiile din care se revendică rămîn însă. Ele trăiesc într-o vestică stare de opoziție și tendința lor este de a stabiliza ceea ce este constituit. In spatele **modernului, modernității** stă spiritul insurrecțional al artei, acela care o împiedică să îmbrăcînească.

— Alegoria pe care ai dezvoltat-o nu-mi place, spun deschis, tovarășe profesor. Eu zic că **modernitate, modernism, modernism** nu înseamnă nimic, și dvs. le sacralizai într-o alegorie care ne sugerează principiile fundamentale ale creației. Nimeni nu mai poate înobilă un cuvînt care și-a pierdut sensul plin, exact. Vorbele prea elastice se oflîsc in inexactitate.

— Imi plac cuvintele care mă ajută să comunic repede și precis ceea ce gîndesc. **Spiritul modern** este o expresie a nevoii de adevăr... Dar, vai, ce spun? Iată pînă unde merge automatismul nostru verbal. In spatele **modernului, modernității** stă spiritul insurrecțional al artei, acela care o împiedică să îmbrăcînească.

— De la o biată alegorie ai ajuns la nezația limbajului aluziv. Ataci, fără să vezi, o vocație fundamentală la noi, romanii. Ne place să succim vorbele, finetea noastră in această direcție este fără egal. Scriitorul român este, prin excelență, **auditiv, sensibil**itatea lui merge sora nuanțelor sunetului, o pazină din literatură este o petrecere cu vorbe ingenioase. Un roman istoric de Sadoveanu este o suită de **divanuri** (am demonstrat acest fapt in altă parte), acțiunea cărții se rezumă la deplasarea de la un loc de popas (de vorbă) la altul.

— Instabilitatea istoriei prin care am trecut n-a cultivat in noi gustul migrațiilor. **Dealul și valea** de care vorbește Blaga se succed pe un spațiu redus, N-avem sentimentul marilor întinderi, miscarea noastră este pe o rază mică, însă fantezia noastră este nelimitată. Construim in imaginar, ne deslîșuim in ficțiune, restirea noastră atinge profunzimi maxime, (o profunzime a nuanțelor).

— Imprecizia de care esti revoltat reprezintă o posibilitate de evoluție a limbajului și, deci, a gîndirii. Cuvintele care încheată într-un singur sens sint niste unelte limitate in mîniile spiritului. Infidelitatea limbajului permite nasterea literaturii. Cum vezi, perseverența in alegoria fecundității. Azi sint într-o zodie a rodului...

— Dar să nu pierdem din vedere **spiritul modern**. Mă așteptam ca, protestînd împotriva folosirii abuzive a termenului, să te întorci la sensul lui inițial și să încerci o definiție mai precisă a lui. Să luăm cazul poeziei. Ce asigură, permite-mi să te întreb, „modernitatea” ei?

— Hugo Friedrich zice că o anumită **constiință a rupturii**, sentimentul dizocării in geometria creației. Mă întreb însă dacă poezii de dinaintea lui Baudelaire n-aveau acest sentiment. Mie imi pare că da. Poetul, mă rog, **modern**, nu face decît să reinventeze și să reformuleze ceea ce a fost de mai multe ori inventat, exprimat.

— Baudelaire, pe care mulți îl citează ca fiind cel dintîi poet modern european (unii sint însă de părere că adevăratul spirit modern începe cu Rimbaud), Baudelaire, zic, credea că **modernitatea** este „tranzitoriu, fugitiv, contingent”. Și că ea nu constituie decît o jumătate din artă. Cealaltă jumătate se sprijină pe „l'eternel immuable”. Tot el observă, într-un articol despre Gautier, că tendința artei moderne este esențial **demoniacă, tranzitoriu, fugitiv, contingent, demoniac, bizarul** („Le beau est toujours bizarre”) sugerează ceea ce am putea numi **sentimentul inconstinței și constința limită**.

O definiție provizorie a spiritului modern ar fi atunci următoarea: creatorul a pierdut sensul plenitudinii, al totalității și a căpătat, in chip alarmant, o constiință a existentei fragmentare. Spiritul modern are o constiință monadică. El a fost alungat de propria sîndire dialectică din paradisiul universului stabilizat, coerent, previzibil. Creatorul se naște, in fiecare dimineață, odată cu răsăritul soarelui, asaltat de neliniștii, obligat să găsească justificări noi.

— Sint, totuși, și constințe mai liniștite printre „moderni”. Bucolicii n-au pierit cu totul in secolul al XX-lea. Am impresia că, odată cu soarta de civilizația hiper-industrializată, ne întorcem la mitul naturii pure, căușim din nou izvoarele și pădurea, vrem cu ochiul nostru să poată privi in libertate orizontul... Pentru că vorbii de Baudelaire, dai-mi voie să vă citez dintr-o cronică din 1859. Iată ce spune el privitor la raportul dintre poezie și progres: **poezia și progresul sint doi ambloși care se urăsc instinctiv și, atunci cînd se întîlnesc pe același drum, unul dintre ei trebuie să devină servitorul celuilalt** — sau cam așa ceva. Dacă traduc bine textul, asta înseamnă că poezia și progresul nu prea merg mîna in mîna. Baudelaire este socotit, cu toate acestea, poetul care a adus urtul urban in poezie, inesteticul „progresului” in artă. El își bate loc de pictorii ieribitori și laudă, in niște superbe poeme, Parisul cu scările lui de metal apocaliptice, bulevardele de care forțată oamni și neliniștea care crește, crește...

— Baudelaire a spus multe și estetice lui se constituie dintr-o suită de nezații. Progresul de care vorbește are un sens mai larg. In cazul citat el se identifica, am impresia, cu spiritul de innoire in sfera creației. Ca să te liniștesc in privința lui Baudelaire, să-ti spun că tot el observă că „l'eterna” era refuză și ia in seamă știința și filozofia este o literatură „homicidă et suicide”.

— Prin Baudelaire cunoașterea poetică și-a asumat și neliniștea, ezitările științei, transformîndu-le in teme de meditație. Cit despre filozofie, ea este pentru poezia modernă o sursă de insecuritate. Așa gîndește cel puțin René Char. Poetul este, după el, un „măgician al insecurității”. Nici știința nu-l împacă cu sine și cu universul, pentru că orice știință creează o nouă ignoranță (Michaux).

— Creatorul se refuză, atunci, in interogație. Orzoliul și nădeidea lui se exprimă in întrebările pe care le pune. Avînd o constiință monadică, el are, repet, o constiință terorizată a limitelor. Poezia trăiește, din această cauză, într-o (și dintr-o) „insomnie perpetuă” (René Char). Opera ei este totdeauna neterminată. Ea vrea să spună totul și n-ajunge decît să spună o parte, vrea să îmbrățișeze universul și n-apucă să treacă de hotarele monadei in care este închis. Teribil acest sentiment al obstacolului in constiința creatorului modern...

— Vorbii de obstacole in poezie. Imi amintesc că tot dvs. citati odată pe Valéry cu ideea lui despre instituirea necesară a **prașurilor**. Dacă am înțeles exact, Valéry crede că nu există valoare și plăcere estetică acolo unde nu există un obstacol și o mobilizare a spiritului pentru a-l depăși. Asta ar veni, cam așa: creatorul să-si bată singur cule in talpă ca să poată spune mai tîrziu, cînd rînille s-au vindecat, că este fericit...

— Înaintea lui Valéry, intuiția acestor „prașuri” a avut-o Baudelaire. Aminteste-ti ce scrie in prefața la *Florile răului*: această **carie, esențială inușită și absolut inocentă, n-a fost scrisă decît ca să noată să se exerseze „mon goût passionné de l'obstacle”**.

— Prefata este, evident, o sfidare a bunului simț conservator, o provocare admirabilă la adresa esteticii. Din formula aceasta ironică, să tragem însă un sens estetic grav: **obstacolul este o sursă de creație**. Poezia trăiește, o sursă de neliniștie și de volutate, o provocare și un remediu. **Constința limitelor** duce, in poezia modernă, la o constiință a plenitudinii in efortul de a le depăși. Lată de ce orice **descriere** ascunde și o plăcere de a dispersa. **Demoniacal** este sursa beatitudinii moderne.

— N-ai fi crezut, eu gîndeam că spiritul demoniac reprezintă răul din constința noastră, **arbitrajul** nostru negativ, rebel, diavolul care pune cu insolență in cauză geometria creației divine...

— Nu esti departe de adevăr, dar iubirea dumitale fanatică de clasicitatea rațională te împiedică să vezi necesitatea spiritului demoniac in artă. Pînă in ziua de azi stilurile constituite, el face să progreseze sîndirea artistică și să apară forme noi de expresie. Noi credem, indeosebi, că o operă ca să supraviețuiască, trebuie să fie mereu interesată, pusă in discuție de către critică. Lată însă că aflăm din mărturii autorizate că însăși nasterea operii necesită un sir de obstacole aezate, in chip deliberat, in calea usurintei de a scrie.

— Rezumînd, ti-as zice că viul sentiment al inconstinței duce la plenitatea creației moderne. Constințele limitelor și se substituie, in operă, libertatea de a o contesta, profunzimea întrebării ne face să uităm abgența răspunsului... Sau, mai bine zis, interesata a devenit in opera de artă solutia cea mai profundă. Noi, modernii, facem ce facem și transformăm **tranzitoriu, fugitiv, contingent** într-un „eternel immuable” sau, mă rog, ne străduim. Avem grijă, in același timp, să numem dinamită la temelie **eternului și a nemuririi**.

— Nu vreau, totuși, să trăiesc pe o grîmadă de dinamită. Vreau ca poezia să mă învețe să contemplan, fără deznăsc, corpal spiritului meu... — Asta și face. Nu te lăsa după cruzimea temerului și a limbajului. Ea ne face să ne gîndim, cu o fecundă nostalgie, la „l'eternel immuable” in continua neliniștitoare deplasare a liniilor existentei.

Eugen Simion

Patriotismul poetului

Urmare din pag. 1

aparitiei revistei, cu cea mai mare rigurozitate. Pentru convingerea cititorilor, reamintim unele titluri din cuprins. Profesorul Dan Simonescu, înca din primul număr, semna articolul „Iarăși Ardealul”. Poetul ardelean Ion Siugariu publica un articol dirz: „Istoria Așteaptă”, „aștepta să ne dăm seama, aștepta fapta noastră”. „Nu se mută Ardealul” se intitula articolul lui Coriolan Gheție. Poetul V. Copiliu-Chetră publica „Rugăciunea mamei pentru inima lui Horia”, iar scriitorul Mircea Serbănescu, fragmentul de navelă „Să ne mutăm in altă țară”. Mihai Dragomir concretiza idealurile generației in articolul „Generația vrea, totuși, ceva”. O rubrică intitulată „antologie ardeleană” era consacrată lui Mihai Beniuc, menționîndu-se in prezentare că redacția și-a propus să prezinte in fiecare număr cite un poet reprezentativ ardelean. Versuri semnate Al. T. Slamatiuc și poetul basarabean Ioan Buzdugan. Pe prima pagină era portretul lui Simion Bărnuțiu cu un citat din faimosul lui discurs: „Inima romanilor a bătut todeauna pentru libertate, și dacă-i vedem și acum, cu multă bucurie cum s-au deșteptat și cu ce minune minunată s-au legat, că nu vor mai suferi ca să-i calce in picioare alte națiuni”.

Primul număr a avut un succes neașteptat. Publicul smulgea din mîniile vinzătorilor, deoarece, in acea perioadă „Flamura” exprima pulsul națiunii însingurate. Lumea se întreba cine sint acești tineri necunoscuți care prin acțiunea lor agită o problemă ce nu convenea guvernului care fericit că a acaparat puterea căută să facă uitată sfîșierea țării. In timp ce trupele inrobitoare intrau in Cluj, legionarii defilau, cîntînd marșuri, pe Calea Victoriei. Vai de „victoria” lor!

Condeie dintre cele mai autorizate veneau să îmbogățească cuprinsul revistei. Eminentul istoric, profesorul Victor Papacoste publica un substanțial articol despre „Contribuții românești la renașterea Ungariei”. Ni s-a alăturat și scriitorul austriac Franz Theodor Csokor, refugiat in România in urma ocupării țării sale de nazisti;

Desen de Aurel Ștefan Alexandru

și el va colabora pînă la suprimarea revistei. Sever Bocu, fostul director al ziarului „Tribuna” din Arad, publica un eseu despre Iuliu Maniu, iar Mihai Dragomir polemiza cu Constantin Noica.

De 1 decembrie 1940, ziua Unirii Ardealului, care nu se mai sărbătorește atunci, deși această zi reprezenta una dintre cele mai importante date din istoria poporului nostru, redacția revistei își propunea să apară într-un număr festiv. Se reproduceau fragmente din documentele Unirii; Ion Siugariu reconstitua „Ardealul revoluționar” iar tînrul pe atunci, scriitor Laurențiu Fulga scria despre „Poetul Ardealului” — Octavian Goga: „Mă obsedează crucea de pe moirmentul lui Octavian Goga — parcă e o răstîgnire pentru alea invierii neștiute, in ceașca trupurilor, din singele vărsat și din obala cărții jupuită de biciul și gloniele pestan, se ridică magia cîntecului și biruinții profetizată de poetul de la Râșinari” — scria Fulga.

In editorialul revistei se evoca mareață adu-

nare de la Alba-Iulia, afirmîndu-se că Unirea Ardealului nu s-a făcut in urma unor cuceriri militare ci „in urma hotărîrii poporului transilvănean de a trăi liber și unit într-o Tară Românească”, hotărîre la care aderaseră și celelalte naționalități concloitoare: germanii și secuii. „Astfel sînd lucrurile nu aice dreptul nimeni să sfîșie printr-un dictat rusesc cea mai frumoasă provincie a țării noastre”. Dar, in același editorial se mai făceau și constatări la starea politică de atunci, ceea ce va aduce furia autorităților: „Astăzi, într-o țară supă, înfrîntă fără război, cu Ardealul sfîșiat, abia dacă ne putem inchipui mareață acelor vremuri de inviere și mîndrie românească”.

Guvernul totalitar nu mai putea suporta agitațiile acelor tineri, ce trezeau nedumeriri, creau simpatii in opinia publică și nemulțumeau ambasadele țării lor. Și atunci va lua măsura decisivă: „Flamura” va fi suprimată. Adresa s-a trimis la Brăila și pe data de 3 ianuarie 1941 am făcut o întîmpinare la secretariatul presei și propagandei cerînd să ni se comunice cauzele suprimării unei reviste care s-a remarcat „prin susținerea drepturilor noastre asupra Transilvaniei”. N-am primit nici un răspuns și „Flamura” a fost definitiv suprimată. Dar in istoria culturii române, ea va rămîne ca prima publicatie de protest a intelectualității române împotriva dictatului fascist de la Viena, pentru unitatea și viața liberă a poporului român in granițele sale etnice.

Reproducem in anexă citeva scrisori ale lui Mihai Dragomir adresate lui LD. Suci. Originalul se află la Arhivele Statului Timiș, Fond 56. Sublinierile din text aparțin lui Mihai Dragomir.

Prieten,

Continui scrisoarea pe birtea la indemînă. E pe seară și plouă banal ca într-un poem de Milulescu. In Lacu Sărat nu e nimeni pe aici. Vilele își colorează ferestrele in roșul becurilor electrice. Alături, in cabinetul directorului, discute. Am scrijelit data de azi pe masă, cu un cuțit, să-mi rămîie scrijelită și-n inimă:

31 august 1940.

Mă gîndesc la tine: cit te vei fi bucurînd, acum, cînd Ardealul tău este Ardealul „lor”. Nu știu nici eu ce să fac. Sint peste măsură de deprimat și nu pot încheia o frază ca lumea. Ce va zice istoria? Ce vom zice NOI? Ce? Ce?

Un imens semn de întrebare, profilat peste osia întrebărilor fără răspuns. Prieten, sintem o generație demnă de Pluc.

Foc, nimic, nimic, nimic.

Abia aștept să vin la București, să te văd. Sint că o discuție cu tine m-ar inviora. Poate, chiar mi-ar schimba unele păreri.

Tu vei ierta că „scrisoarea” se prezintă într-un mod imbecil. Nu mă mai recunosc. Aș urla. Aș omori pe cineva. Și tot n-aș scăpa de gîndurile ce mă sdrobesc.

Iartă-mă, integrat,

Mihu

Lacu Sărat, 40, august 31.

Ziua răpirii Ardealului.

Eugen Lovinescu

Urmare din pag. 1

nescu nu s-a lăsat antrenat in nici o acțiune de care nu putea fi în întregime răspunzător. Neacceptînd să fie subordonat și, prin urmare, confundat, el și-a aparținut sînei pînă la capăt. N-a făcut-o din egoism sau grandomanie, ci pentru a se putea dăruie deplin Literaturii in formele ei impersonale și ideale.

Adversarii de idei i-au devenit dusmani personali, prietenii personali i-au părăsit din spirit de independență. Constiința lui rămîne, cu toate acestea, neconștientă și senină. O forță morală neobișnuită se lasă presupusă aici, o forță nutrită de cultul literaturii și de un fel de mesianism estetic, de credința că, odată, Cel așteptat, Poetul, va veni.

Putem spune, parafrazînd încă o dată, că acțiunea cea mai puternică a lovinescianismului asupra criticii și literaturii actuale rămîne una „de ordin moral”. Lovinescu „relativist”, „autonomist”, „estetist”, etc., apară in perpetuitate o poziție morală. „Ne ignorăm forța interioară” — scria încă la începuturile sale — „cu ajutorul unei foi de hîrtie putem cuceri tot universul”. Nu este iluzorie această credință de vreme ce a fost autentificată printr-o viață. In nobilul ei idealism, generațiile de astăzi ar trebui să găsească un exemplu și un îndemn.

Al. Piru

INSTANTANEU

Despre sublim

II

dintre noțiunile etice negative, lipsește in limba noastră, aceea de **lăceur**, care in franceză desemnează pe omul care făgăduiește solemn ceva și-l va face cutare servitor, sau pe acela care are in seama sa un subaltern ori un protejat, și nu se ține de cuvînt, sau îl lasă la ananghie in plata Domnului, nesinchisindu-se de soarta lui. Să însemne oare această lipsă a noțiunii, că la noi n-a existat și nu există asemenea „parolisti”? Se știe că prin acest cuvînt, spus cu seriozitate, se înțelege acela ce se ține de cuvînt, iar zis in ironie, cel pe al cărui cuvînt ne-am lămurit că nu putem conta. In fond, „lăceur”-ul e un „parolist” care uită de fa, gâduială și nu-și sprijină prietenii la nevoie.

S-au văzut și in istoria universală numeroase cazuri ilustre, cînd suverani mari și-au călcat cuvîntul sau cînd au lăsat să cadă aliați sau protejați, fără să-și onoreze angajamentul de

onoare, contractat solemn. Nu este locul să dam exemple, mai alese pentru că in rîndurile care urmează, vom releza cazul contrar, al unui mare suveran care nu și-a „lăsat” aliatul, cînd învingătorul a cerut să-i fie predat.

In această situație s-a aflat după înfrîngerea de la Stănilești, țarul Petru cel Mare. Printre condițiile de pace, marele-vizir a ținut să sublinieze predarea lui Dimitrie Cantemir, considerat de turci ca trădător. Intrucît primise domnia de la ei, dar trecuse de partea dîșmanului lor. Fără a sovrăi, țarul a răspuns cu aceste cuvinte, motivîndu-și refuzul:

„Aș ceda mai curînd turcilor tot ținutul pînă la Kursk; mi-ar rămîie speranța să-l redobîndesc; dar pierderea credinței mele (de ma foi) e ireparabilă, nu o pot vinde. N-avem in stăpînire noastră decît onoarea; și a renunța la ea înseamnă a înceta de a fi monarh”.

Am pus in paranteză echivalentul francez al

Iorgu Iordan și limba scriitorilor

Deși a fost întotdeauna și a rămas mereu, cum însuși recunoaște, numai lingvist, Iorgu Iordan s-a ocupat, adesea, și nu in treacăt, de limba scriitorilor, nu in calitate de critic, ci de lingvist, preocupat doar de ceea ce se înțelege obișnuit prin limbă, adică de materialul fonetic, gramatical și lexical, „din punct de vedere al modului cum se infățișează, al originii lui in timp și in spațiu, al raportului in care se găsește față de așa zisa limbă „literară” etc.”.

„Deoarece nu sint estetician”, scrie el in alt loc, „mă voi opri in cele ce urmează numai asupra aspectului strict lingvistic al operei marelui nostru povestitor” (Sadoveanu).

Cit de necesare sint astfel de studii asupra limbii scriitorilor nu mai este nevoie să arătăm. In scriitor o s-ar înțîmplă, prin participarea lui activă la fapte, exprimate spontan, fără respectarea unor canoane retorice, este un scriitor, un creator de forme literare. In două importante studii de peste 60 de pagini, Iorgu Iordan a făcut această demonstrație, scotînd in evidență, între altele, un lucru care poate să scape cititorului obișnuit, ironia cronicarului, prezentă mai in fiecare pagină din opera lui. Ediția letopiseturii Țării Moldovei de Ion Neculce, publicată in 1955 de Iorgu Iordan, este, după părerea noastră, singura editie care a dat senzația restituirii exacte a limbii unui cronicar din prima jumătate a secolului al XVIII-lea, cu semnalarea abaterilor cronicarului de la realitatea lingvistică, pricinuite fie de respectul său față de tradiția grafică, fie de inabilitatea vorbirii muntenesti. Ințînînd astfel mințile, pine, regulat, așa șaptea, ajunge, jos, din cînd in cînd, și Iasi, iaste, obicei, ultimele două nefaînd, in vremea lui Neculce, pronunțări reale nici in graurile muntenesti, nici in cele moldovenesti.

Alt studiu fundamental despre limba unui scriitor este cel despre limba lui Creangă (46 p.) asupra operei Iorgu Iordan editat-o de asemenea, critic in colaborare cu Elisabeta Brăncuș in 1970 (singura editie cu adevărat critică a scrierilor lui Ion Creangă, cea din 1939 a lui Kirileanu, laudabilă, aparținînd totuși unui amator). Observațiile lui Iorgu Iordan asupra limbii lui Creangă (un ironist și cel, jovial) contribuie in mare măsură la înțelegerea mai adîncă a acestui scriitor inanalizabil, unul din clasicii noștri moralisti. O observație care trebuie acceptată e aceea că Ion Creangă nu e un prozator regional și că limba lui sint neglijabilă.

Multe observații personale se găsesc și in cele două studii despre limba lui Eminescu și indeosebi in studiul despre limba eroilor lui Caragiale, adesea ingenioase (de exemplu explicarea stilurii cuvîntului enciclopedic).

Iorgu Iordan a intervenit adesea in presă împotriva stricătorilor de limbă, atrăgînd atenția asupra unor erori frecvente, strecurate pînă și in publicațiile Academiei, precum: **aniversarea a 50 de ani de la... in loc de a cincizeci aniversare sau comemorarea aniversării a 450 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare** (care se comemorează o aniversare...), A combatînd clișeele de tipul: **a aduce un aport, a da un randament, a traduce in viață sau „slagare stilistice” de felul lui major (temă majoră, obiectiv major, artă majoră, sens major) și cert (fapt cert, realizări certe, fapte certe etc. și certă originalitate, certă valoare, certă creștere artistică, unde avem a face cu adjectivul italian certa sau cu cel francez certaine care înseamnă, in sintagmele amintite, oarecare...)**. Celor care umbă după efecte stilistice, pînă peste tot, neaoșisme (a îndrăgi, a înmănușchiza, drumeție, ospelie, filă in loc de pagină etc.), Iorgu Iordan le atrăgea riscul la care se expun crezînd că un cuvînt ca **găselniță** este echivalentul francezului **trouvaille**. „De fapt, estă numele unei insecte și al unei boli de vite și provine dintr-un etimon slav”. Într-adevăr, citim in **Mic dictionar enciclopedic: găselniță** (bg.) s.f. Fluture de circa 5 cm, cenușiu roșatic, cu pete incercuite cu alb, ale cărui larve rod fagurii de miere: molia stupilor (*Galleria mellonella*).

Al. Piru

cuvîntului credință, deoarece am luat textul din *Histoire de l'Empire de Pierre le Grand*, lucrarea apologetică a lui Voltaire, tot atit de mare admirator al țarului civilizator, ca și al Ecaterinei II. Aci credința înseamnă încrederea in cuvîntul dat. De această încredere nu înțelegea țarul să se lipsească, pînă de-a-supra tuturor valorilor etice, onoarea.

Cred că nu mă înșel, considerînd că aceste cuvinte ale lui Petru cel Mare se inscriu printre vorbele sublimale ale istoriei. Un suveran machiavelic, — adică acela care ar fi călît **Principe** și s-ar fi păstrat de principile secretarului florentin, s-ar fi lepădat de un aliat, devenit nefolositor, ba chiar și in-om. Un alt suveran, de altă factură morală, l-ar fi cedat bucurios pe Dimitrie Cantemir sau pe un omolog al acestuia, numai și numai să-i fie lui bine.

Nu m-am sfiit să calific de sublim răspunsul lui Petru cel Mare, deoarece este clară pentru oricine înălțimea lui morală. Or, sublimul etic este sinonim cu limita supremă a faptei morale, cu virfurile comportărilor omenești. Noțiune de prag rareori accesibil, sublimul trebuie relevat, orareori s-ar găsi. Rareori istoria ne prezintă cazuri ca acesta, cînd cuvîntul dat este pus mai presus de cedarea unui întins teritoriu.

Voltaire a consemnat cuvîntul, admirînd lealitatea țarului, dar nu le-a receptat sublimitatea.

Șerban Cioculescu

UNITĂȚILE COOPERĂȚIEI DE CONSUM DIN JUDEȚUL SUCEAVA VĂ INVITĂ SĂ LE VIZITAȚI

Celor ce doresc să petreacă o vacanță plăcută și să viziteze meștegurile din Nordul Moldovei cu interesele sale monumente istorice și de artă, cooperăția de consum din județul Suceava le recomandă citeva incitătoare locuri de popas:

— Hanul Sucevița din apropierea minăstirii cu același nume, pe drumul național 2, la 17 km de orașul Rădăuți, într-un pitoresc decor natural, in apropierea munților acoperiți cu păduri — dispune de camere elegante, cu încălzire centrală, de un restaurant, un bar și un camping cu mai multe căsuțe.

— Hanul Ilișești este, de asemenea, un loc ideal pentru odihnă și reconfortare, la ca. 23 km de Suceava, pe drumul național spre Vatra Dornei, într-o pădure de stejari. Și această

intr-un vechi han de poștă din secolul trecut.

Cazarea se face fie in camerele din han, fie in căsuțe tip camping. Unitatea dispune de un restaurant spațios care oferă tradiționale mincăruri moldovenesti.

— Un popas plăcut oferă și Cabana Vama, situată in comuna cu același nume pe șoseaua națională Suceava — Vatra Dorn., in apropiere de Cimpulung Moldovenesc.

— In parcul orașului Solca, cooperăția de consum suceveană a deschis o frumoasă unitate tip berărie, unde se servește, in permanentă, renumita bere de Solca.

unitate oferă găzduire in camere cu confort modern sau in căsuțe. La restaurantul hanului se servesc gustoase preparate tradiționale moldovenesti.

— Hanul Drăgușeni situat pe șoseaua E-20, in localitatea Drăgușeni, la ca. 52 km de Suceava, a fost amenajat

In fotografie: Hanul Sucevița.

